

ग्रामस्तारावरील "ग्राम पाणीपुरवठा व स्वच्छता" व "ग्राम आरोग्य समिती" यांचे विलिनीकरण करून या विषयांसाठी ग्रामस्तारावर "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती" अशी एकच समिती गठित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक ग्रापापु. १००६/प्र. क्र. ३६९/पापु-०७

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ६ डिसेंबर २००६

- पहा.—(१) शासन निर्णय, ग्रामविकास विभाग, क्र. ग्रापापु.१०११/सीआर २६७/३९-अ, दिनांक १०.०९.१९९१
- (२) शासन निर्णय, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु.१०१६/प्र.क्र.१२८०/पापु-०७, दिनांक २८.११.१९९६
- (३) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्र. संकीर्ण २०००/प्र.क्र.२६९/कु.क.३, दिनांक १०.११.२०००
- (४) शासन निर्णय, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु.१००१/प्र.क्र.१९०/पापु-०७, दिनांक ३.९.२००१
- (५) दिनांक १ ऑगस्ट २००३ रोजी प्रसिद्ध केलेला सन २००३ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. २३
- (६) शासन परिपत्रक, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापापु.१००५/प्र.क्र.७४ (२)/पापु-०७, दिनांक २.५.२००५

प्रस्तावना :

गावातील पाणीपुरवठा योजनांच्या देनदिन देखभाल व दुरुस्तीचे काम पाहण्यासाठी व पाणी गुणवत्ता नियंत्रणासाठी ग्रामस्तारावर ग्राम पाणीपुरवठा व परिसर स्वच्छता समिती गठित करण्याबाबत सूचना संदर्भाधिन क्र. १ व २ येथील शासन निर्णयान्वये देण्यात आल्या असून या समितीची रचना व तिची कार्ये उक्त शासन निर्णयात देण्यात आली आहेत.

२. ग्रामीण पाणीपुरवठा कार्यक्रमासाठी सन २००० मध्ये गाणी अधारित समूह सहभागाचे अधारित धोरण अंमलबजावणी केल्यानंतर या धोरणाच्या अंमलबजावणीसाठी संदर्भ क्र. ४ येथील शासन निर्णयात दिलेल्या सूचनांन्वये पाणीपुरवठा योजनांची अंमलबजावणी ग्रामस्तारावरून करण्यासाठी ग्राम पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती गठित करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या असून या समितीची रचना व तिचे कार्य त्यात नमूद करण्यात आलेली आहेत.

३. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मध्ये सुधारित कलम ४९ मध्ये अंतर्भूत करून ग्रामस्तारावर गठित होणाऱ्या ग्रामविकास समित्यांना वैधानिक दर्जा देण्यात आला असून ग्रामस्तारावरील विविध विकास कामांसाठी ग्रामविकास समित्या गठित केल्याची तरतूद करण्यात आली आहे.

४. केंद्र शासनाने सन २००५ पासून सुरू केलेल्या राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान (National Rural Health Mission) (NRHM) कार्यक्रमांतर्गत बालमृत्यू दर, माता मृत्यू दर व जनन दर कमी करणे, लसीकरण, कुपोषण व इतर आरोग्यविषयक कार्यक्रम राबविण्यात येत आहेत. या कार्यक्रमांतर्गत प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम, राष्ट्रीय रोग नियंत्रण कार्यक्रम, एकात्मिक बालविकास प्रकल्प व इतर कुटुंब कल्याणविषयक कार्यक्रम अंतर्भूत करण्यात आलेले आहेत.

५. ग्रामीण जनतेला पिण्याचे शुद्ध पाणी पुरविणे, कुपोषण व आरोग्यविषयक कार्यक्रम हे एकमेकांशी निगडित असल्याने ग्रामस्तारावरून त्यांची अंमलबजावणी करताना या विविध कार्यक्रमांमध्ये सलग्न अंतर्गणे आवश्यक असल्याने या कामांसाठी ग्रामस्तारावर वेगवेगळ्या समित्या गठित न करता हे काम ग्रामस्तारावरील एकाच समितीकडून करून घेणे आवश्यक असल्याने ग्रामस्तारावरील ग्राम आरोग्य समितीचे विलिनीकरण ग्राम पाणीपुरवठा व स्वच्छता समितीमध्ये करून या समितीचे नामाभिधान "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती" असे करण्याची व ग्रामीण पाणीपुरवठा, स्वच्छता, आरोग्य व पोषण हे विषय या समितीच्या अखत्यारित आणण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

व्हाए २६८९-१

शासन निर्णय :-

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून ग्रामस्तरावरून राबविण्यात येणारा पाणीपुरवठा व स्वच्छताविषयक कार्यक्रम, आरोग्यविषयक कार्यक्रम तसेच, महिला व बालविकास कार्यक्रम ग्रामस्तरावरील एकाच समितीमार्फत राबविण्यासाठी ग्रामस्तरावरील ग्राम पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती व ग्राम आरोग्य समिती यांचे विलिनीकरण करून, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील सुधारित कलम ४९ अन्वये "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती" अशी एकच समिती गठित करण्यास व या समितीमार्फत पाणीपुरवठा व स्वच्छताविषयक कार्यक्रम, आरोग्यविषयक कार्यक्रम तसेच महिला व बालविकास कार्यक्रमां राबविण्यास शासन मान्यता देत आहे.

२. "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समितीची" रचना मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील सुधारित कलम ४९ नुसार राहिल (प्रत सोबत परिशिष्ट १ मध्ये जोडली आहे) तर, या समितीची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या सोबतच्या परिशिष्ट २ मध्ये नमूद करण्यात आल्यानुसार राहतील.

३. वरीलप्रमाणे "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती" गठित करण्यात आल्यावर या समितीचे सध्या असलेले बँक खाते फक्त पाणीपुरवठा व स्वच्छता कार्यक्रमासाठी वापरात ठेवावे ; तर आरोग्य, महिला व बालविकास कार्यक्रमासाठी स्वतंत्र बचत बँक खाते उघडण्यात यावे. हे स्वतंत्र बचत बँक खाते समितीचे अध्यक्ष व गावातील अंगणवाडी सेविका या दोघांच्या संयुक्त सहीने चालविण्यात यावे. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानांतर्गत व आरोग्य तसेच पोषण कार्यक्रमांतर्गत प्राप्त होणारा निधी या स्वतंत्र खात्यामधून जमा करण्यात यावा. या खात्यामधील जमाखर्चाची नोंद आशा / अंगणवाडी सेविका यांनी स्वतंत्र नोंदवहीद्वारे ठेवावी. जमाखर्चाची ही नोंदवही वेळोवेळी एएनएम/एमपीडब्ल्यू/ग्रामपंचायतीने तपासावी व सार्वजनिक तपासणीसाठी उपलब्ध ठेवावी. या निधीचा विनियोग करण्यासंदर्भात सार्वजनिक आरोग्य विभाग आणि महिला व बालविकास विभागांमार्फत वेळोवेळी देण्यात आलेल्या/येणाऱ्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

४. सदर शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग आणि महिला व बालविकास विभाग यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय, महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २००६१२०६१२३२०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने;

वि. शं. घुमाळ;
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव

मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव (सर्व)

मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव (सर्व)

मा. सद्रस्य, महाराष्ट्र विधानसभा / महाराष्ट्र विधानपरिषद (सर्व)

अध्यक्ष, जिल्हा परिषद (सर्व)

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (दोन प्रती)

आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन
सह संचालक, आरोग्य सेवा, (आरोग्य) पुणे कार्यालय, पुणे - ४११ ००१
फॅक्स क्र. २६१२९५७४ २६१२७३९४ उप संचालक (सायरोग) २६१२४२९९ (कार्यालय)

आरोग्य सेवा

जा.क्रं.ससंआसे/सायरोग/ग्रापोपापुवस्वस/कक्ष-५८/ /०७

दिनांक :- ९ फेब्रुवारी, २००७.

५७२५-५८०७

प्रति,

जिल्हा आरोग्य अधिकारी
जिल्हा परिषद. (सर्व)

NRHM-CELL
Inward No. 938
Date 23/2/07

विषय :- " ग्राम आरोग्य पोषण, पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती " अशी एकच समिती गठीत करणेबाबत.

संदर्भ :- १) शासन निर्णय क्रमांक ग्रापोपा १००६/प्र.क्र.३६९/पापु-०७, दिनांक ६.१२.२००६.
२) सआसे/कु.क्र/ ग्रापोपापुवस्वस/कक्ष-१५/०७, दि.४.१.२००७.

न्या.द.दा.न.क.)

उपरोक्त संदर्भिय विषयांतर्षे ग्रामीण जूनतेला मिय्यासे शुध्द पाणी, पुरविणे, कुपोषण व आरोग्यविषयक कार्यक्रम हे एकमेकाशी निगडीत असल्यामुळे त्यांची अवलंबूनतावशी करताना या विविध कार्यक्रमांमध्ये समन्वय आणण्यासाठी दिनांक ६.१२.२००६ रोजी शासन निर्णय

५५

निर्णयित करण्यांत आला आहे. ग्रामस्तरावरील ग्राम आरोग्य समितीचे विलीनीकरण ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीमध्ये करुन या समितीचे नामाभिधान "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती" असे करण्यास शासनाने मान्यता दिलेली आहे. या समितीची कार्यक्षता, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या यांची माहिती सोबतच्या प्रपत्रात देण्यांत येत आहेत.

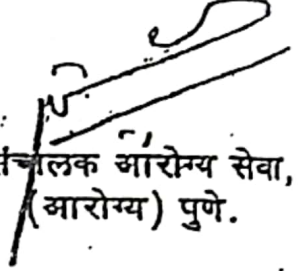
५६

ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती गठीत करण्यात आत्वावर या समितीचे सध्या असलेले बँक खाते फक्त पाणी पुरवठा व स्वच्छता कार्यक्रमासाठी ज्ञापरात ठेवावे तर आरोग्य, महिला व बालविकास कार्यक्रमासाठी स्वतंत्र बचत बँक खाते उघडण्यात यावे. हे स्वतंत्र बँक बचत खाते समितीचे अध्यक्ष व गावातील अंगणवाडी सेविका या दोघांच्या संयुक्त सहिने चालविण्यात यावे. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानांतर्गत व आरोग्य तसेच पोषण कार्यक्रमांतर्गत प्राप्त होणारा निधी या स्वतंत्र खात्यामध्ये जमा करण्यात यावा. या खात्यामधील जमाखर्चाची नोंद आशा/ अंगणवाडी सेविका यांनी स्वतंत्र नोंद वहीद्वारे ठेवावी. जमाखर्चाची ही नोंद वही वेळोवेळी एएनएम/एमपीडब्लू/ ग्रामपंचायतीने तपासावी व सार्वजनिक तपासणीसाठी उपलब्ध ठेवावी. या निधीचा वित्तियोग करण्यासंदर्भात सार्वजनिक आरोग्य

C:\Dr\Devi\General.doc

विभाग आणि महिला व बालविकास विभागांमार्फत वेळोवेळी देण्यात आलेल्या/ येणाऱ्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

सादर माहिती जिल्ह्यातील सर्व ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितींना कळविण्यात यावी व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल मा. संचालक आरोग्य सेवा, मुंबई, मा.संचालक, राज्य ग्रामीण आरोग्य अभियान, मुंबई व या कार्यालयास सादर करावा.

सहसंचालक आरोग्य सेवा,
(आरोग्य) पुणे.

प्रत सादर :-

- १) मा. संचालक आरोग्य सेवा, मुंबई,
- २) मा.संचालक, राज्य ग्रामीण आरोग्य अभियान मुंबई,

प्रत माहितीसाठी :-

मा. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व)

प्रत :- उपसंचालक आरोग्य सेवा, मंडळे, (सर्व)

राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान

राज्य आरोग्य सोसायटी, महाराष्ट्र शासन यांचे कार्यालय

(नोंदणी क्र. २०१४/२००५ दिनांक २१ नोव्हेंबर २००५)

जा.क्र.रामासो/ग्रामापोपासन/समित्ती/स्थापन/०७
दिनांक - १७.१२.०७

प्रति,

मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सर्व)

विषय :- सर्व महसुली गावांमध्ये ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती स्थापन करणेबाबत...

राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानांतर्गत १५०० पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या गावांमध्ये कार्यान्वित असलेल्या ग्राम आरोग्य समितीचे विलिनीकरण ग्राम पाणीपुरवठा व स्वच्छता समितीमध्ये करून त्या समितीचे नामानिधान "ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती" मध्ये करणेबाबत शासन निर्णय पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग क्र.ग्रापापु.१००६/ग्र.क्र.३६९/पापु-०७ दि. ०६.१२.०६ अन्वये सूचना देण्यात आल्या होत्या.

या संदर्भात केंद्र शासनाच्या अधिकाऱ्यांनी नवी दिल्ली येथे सभेच्या वेळी झालेल्या चर्चेत राज्यातील प्रत्येक महसुली गावात ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समित्या स्थापन करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. त्या अनुषंगाने सर्व जिल्हा कार्यक्रम व्यवस्थापक यांना ई-मेल द्वारे यापुर्वीच कळविण्यात आले आहे.

तरी आपणांस विनंती करण्यात येते की, केंद्र शासनाने दिलेल्या सूचनेनुसार व बरील शासन निर्णयात दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे आपल्या जिल्ह्यातील प्रत्येक महसुली-गावात ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समित्या त्वरीत स्थापन करण्याबाबत संबंधितांना सूचना द्याव्यात.

आपल्या जिल्ह्यात यापुर्वीच प्रत्येक महसुली गावात ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समित्या स्थापन करण्यात आल्या असल्यास अभियानांतर्गत परिचारीक संवर्गातील कंत्राटी कर्मचाऱ्यांच्या वेतनासाठी दिलेल्या अनुदानातील अखर्चीत रकमेमधून या ग्राम आरोग्य, पोषण, पाणीपुरवठा व स्वच्छता समित्यांना प्रत्येकी रु.१०,०००/- निधी वितरीत करावा व सदर निधी मार्च अखेर पर्यंत खर्च करण्याच्या सूचना द्याव्यात.

कृपया-सदर पत्राची पोहोच घावी व याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अनुपालन अहवाल सादर करावा.

अभियान संचालक,
राज्य आरोग्य सोसायटी,
मुंबई

निरोधी भाव, निरोधी सेवा